

„ПЕТИЯТ СЦЕНАРИЙ” *
НОВ СВЕТОВЕН ЕНЕРГИЕН РЕД
РЕСУРСИТЕ ОБЩО ДОСТОЯНИЕ НА ЧОВЕЧЕСТВОТО

„Човечеството има право на бъдеще, само ако работи полезно за него, от днес...”

Антон Антонов

Днес, цената на един барел петрол, безпроблемно прехвърля значително 100 долара. Цената на един кубичен метър газ непрекъснато пълзи нагоре.

Преди години, известният геолог, учен и общественик Джереми Легет в своя труд „Краят на надпреварата”, казва *че 100 долара за барел, ще станат символ за началото на края в една спирала на психологически, икономически и политически удари, които могат да доведат до революции и войни.*

Вече не можем да твърдим, че цените на петрола се повишават само спекулативно и че ще дойде ден, когато, те ще тръгнат обратно надолу. Очакванията за драстично увеличаване на добивите от страните производителки в ОПЕК и други страни са нереалистични. Причините са различни – намаляване и изчерпване на някои базови находища, както и необходимостта от огромни инвестиции и продължително време за разработване на други. И не на последно място, районите на петролните находища, перманентно са арена на военни междудържавни или междуверски конфликти, терористични акции, или се намират в екозастрашени зони.

Продължителното поддържане на ниски цени на петрола под 15 долара на барел до към 1999 год., накара петролните държави и компании да ограничат рязко инвестициите. Изводът бе, че сериозни инвестиции са обясними само при значително увеличаване цената на петрола. На това сме свидетели днес. Но високите цени, могат ли да предотвратят кризата?

В условията на реструктуриране и динамизиране на световната икономика – САЩ, Евросъюзът, държавите от Далечния Изток, Япония, Индия, Бразилия, и особено Китай, защо не и Африка, ще поглъщат допълнително, огромни количества енергия, съответно петрол и газ.

Един сравнителен анализ от края на 90-те години на миналия век показва, че Южна Корея потребявала 17 барела петрол годишно на човек от населението си, а Китай, само 1 барел на човек! Но, през следващите 20 години потреблението на човек от населението на Китай ще се нуждае от около 30 млрд. барела годишно. В тази връзка, трябва да се има предвид, че само производството на ОПЕК, едва надвишава 10 млрд. барела. И тези разчети са реалност, и не включват потребностите на държавите от Далечния Изток, ЕС, САЩ, Индия, Бразилия и останалият свят.

Изводът е един, петролните ресурси са ограничени(те не се възпроизвеждат) и са все по-скъпи, а екологичните и генетични(за живата природа и човека) последствия от тяхната употреба са още по-драматични. Даже, ако арктическите държави си позволят опасния „лукс” да разорат океанското дъно под Северният полюс и да забият нефтените сонди, енергийната криза няма да бъде решена, а само леко отложена. Глобалните планетарни проблеми ще се изострят и нарастнат в геометрична прогресия.

Парадокс е, че в началото на новия век, при обективните реалности, илюстриращи днешната *енергийна „безперспективност”*, водещите държави и прилежащият им интелектуален елит, планират следващите десетилетия без да отчитат този фактор! *Залага се минало в бъдещето.*

* Авторът прави връзка с Доклада на ЦРУ (2005) „Светът през 2020”

Стратегии, перспективи и сценарии се изготвят едностранчиво на базата на минали реалности, белязани единствено с правилата наложени от „Нефтеният” свят.

Внушава се илюзията, че Човечеството много бързо е „привикнало” с високите цени на енергията, която се добива от суров петрол и газ. Но това е само на „първ поглед” и е „едната страна на медала”, и при това дълбоко погрешна.

Планетата и хората се нуждаят от нови стратегии, нови икономически и политически сценарии, от нов прагматизъм. И необходимостта от активиране търсенето и производство на алтернативни видове чиста енергия, е задача на днешния и утрешен ден. *Дали искаме, или не, вървим ускорено към нов енергиен ред на Земята, който трябва да съобрази редица нови фактори на влияние и необходими в глобалния енергиен свят.*

I. ИГРАЧИТЕ

1. Петролните държави

Големи нефтодобиващи държави; Големи държави – нефтоизносители; Големи държави нефтоносители и други държави.

Ако приемем, регионално(континентално) групиране на държавите ще се получи приблизително следното.

В първата група „А”- *нефтодобиващи държави* се включват следните подгрупи: Първа подгрупа - САЩ, Канада, Мексико, Венецуела. Втората подгрупа – Нигерия, Алжир, Либия. Трета подгрупа – Саудитска Арабия, Бахрейн, ОАЕ, Катар, Оман, Кувейт, Ирак, Иран. Четвърта подгрупа – Великобритания и Норвегия; Пета подгрупа – Русия и Китай и Шеста – Малайзия.

Във втората група „В” – *износители на нефт*, групирани отново континентално се включват следните подгрупи Първата – Мексико и Венецуела. Втора подгрупа – Нигерия, Алжир, Либия. Трета подгрупа – Саудитска Арабия, Бахрейн, ОАЕ, Катар, Оман, Кувейт, Ирак, Иран. Четвърта подгрупа – Норвегия. Пета подгрупа – Русия и Шеста подгрупа - Малайзия.

Трета група „С” събира в себе си големите държави – *вносители на нефт*. Там влизат от една страна – САЩ и Великобритания, които се явяват и нефтодобиващи и от друга – Германия, Франция, Италия, Южна Корея и Япония като чисти потребители.

Четвърта група „D”, включва в себе си всички държави от останалия Свят, които са, само и единствено *потребители на нефт*, но са и държави с които онези от предходните групи, като правило не се съобразяват при приемане на глобалните световни решения.

Анализът на така предложеното структуриране на „петролните държави” показва заложеното базово неравенство – природно, икономическо и политическо. Единственият реален фактор, определящ стандарта и възможност за влияние на дадена държава в голяма степен е свързан с принадлежността или непринадлежността към дадена група на „нефтения свят”.

Видимо е, че някои от големите държави принадлежат и на две, даже и три от така обособените групи. Разбира се, далеч сме от внушението, че държавите от групи – А, В и С са еднакво равни, единни и целящи просперитета на човечеството и даже на своите народи. Всяка група и подгрупа се ръководи от различни, често противостоящи стратегии и цели.

По подобен начин, могат да се групират и добиващите природен газ държави, така също, износители и вносители.

2.ОИСР и ОПЕК

В днешният глобален свят, значим фактор за влияние представляват, организации на групи държави, създадени с конкретни стратегически и икономически цели. Такива са например, Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) и Организацията на страните - износители на нефт (ОПЕК) от така нареченият „Трети свят”. На пръв поглед, това са принципно различни организации, първата ОИСР включва в себе си, държавите членки на ЕС, Канада, САЩ и Австралия, както и гравитиращи, сериозни партньори като Норвегия, Япония, Южна Корея и Турция. ОИСР практически е едно широкоспектърно пазарно пространство, ръководещо се от общи принципи и глобални интереси, включително и в сферата на енергиите. От друга страна, ОПЕК се създава през 1960 год. почти рефлексивно, за да защити интересите си и по-точно да координира и определя цените на петрола на световния пазар. Трябва да се отбележи, че през последното десетилетие, ОПЕК тръгва бавно към залез, а и „Трети свят” вече не е така единен. *От този свят изскочи и „духът от бутилката” - тероризмът.*

Независимо, от проблемите си и двете организации в днешния ден, продължават да са реален и сериозен фактор при определяне политиките и цените на петрола, както и перспективите за развитие на този чувствителен за планетата, икономически отрасъл – енергетиката.

3. Транснационалните компании

Амоко, Ексон-Мобил, Шел, Бритишпетролиум, Шеврон-Тексако и др. , известни и като групата на „Седемте сестри” са натрупали значителни капитали и технологичен ресурс за многогодишното си агресивно присъствие на световния петролен пазар. Влиянието на този елит, и в днешния свят е изключително голямо, но и в тази „общност” има наченки на криза.

Причините – протекционистката националистична политика на сериозните държави производителки и износители, като Русия, ОПЕК и др. Компаниите присъстват и работят при големите световни находища, те държат до известна степен с парите и опита си държавите-производители в договорни „хватки”, но това става все по-трудно.

4. Националните компании и заиграванията на Русия

Към тази група бързо се приближават националните руски Роснефтгаз, Роснефт, Газпром и останалите, които последните години излязоха активно и на външните пазари. Пазарното им поведение е особено агресивно и носи белег на тясно обвързване с каузи във от бизнеса, обвързаности с минали политики на държавата. Демонстративното и „на тъмно” подписване на „Договор” за проекта „Южен поток” с България, в качеството и на член на ЕС и НАТО, последвано от светкавично обвързване и на Сърбия с проекта, е ново доказателство за планирана „политика на силата” и „предизвикателствата”. Коректно е, да се отбележи, че основният партньор на Русия по проекта „Южен поток” е европейската и натовска Италия, която подписа двустранен Меморандум за строителство и експлоатация на „Южен поток” на 23 юни 2007 г. Некоректно е, страните по този проект да определят минаването на трасето през суверенни държави, без да се иска съгласието им по съответния ред. Висши кадри на руските компании, периодически заемат лидерски позиции в държавният апарат и обратно, като Виктор Черномидрин в миналото и Дмитрий Медведев (новият

президент на Русия), днес (или Кондолиза Райс в САЩ от политиката в „Шеврон“ и после обратно). Русия и нейните монополни компании все повече отказват да делят своята енергийна ресурсна база с чуждестранни партньори. На световния енергиен пазар, за сега доста хипотетично се задава и нов междудържавен енергиен картел – „Газовия ОПЕК“. Иницирането идва от Иран, до някъде и от Русия, които се опитват да привлекат в такава организация отдалечените регионално - Либия, Алжир, Катар и някои бивши съветски републики. Тази ирано-руска „акция“, по-скоро е провокативна и е част от психологическата война със Запада. Единственото общо между тези държави-газопроизводители е тяхната недемократична държавна система, която се е сляла с монополни бизнес структури. Шанс е, че в самата Русия има реалисти-прагматици с влияние, които надали ще допуснат да се скарат с компактният потребител - ЕС, един сигурен и добре плащач клиент, а защо не и със САЩ.

5. Терористичните мрежи

Ал Кайда и сродните и звена днес, както и някои други исторически гнезда на световния тероризъм, „израстваха“ като уродливите деца на „нефтеният свят“. Основните източници за финансиране на операциите на съвременните терористи, идват от печалбите от петрола. Едва след това, са наркотиците. Петродоларите даваха и дават кръв на този жилав феномен, който развявайки зеленото знаме на исляма се е превърнал в една виртуална, но с реални измерения и резултати световна перманентна криза. Базите на световния тероризъм са в нестабилни мюсюлмански държави, като Афганистан, Пакистан, днешен Ирак, както и някои територии на Русия. Там, или има петрол, или е пътят на петрола. ***Световният тероризъм днес, е другото име на Третата световна война.***

Световните играчи, колкото и противоречиви да са техните интереси, следва да си дадат ясна сметка за този работещ, вече прекалено дълго „експеримент“, и да го почистят от лицето на Земята. И да продължат, по един нов, даже и спорен път, гледайки напред в една посока, но на чисто. Ако това, разбира се, е още възможно?

До тогава, факторът-реалност „тероризъм“ в сферата на големите енергийни проекти следва да се отчита със завишено внимание. *Всеки голям енергиен проект като правило, трябва да има технологична част и бюджет „Терористична безопасност“.*

6. Има ли енергийна стратегия, Европейският съюз, Къде остана евроатлантизма?

„На европейците това може би не винаги им харесва, но Америка(САЩ) все още е най-важна за тяхната сигурност(сп. Икономист).“

Все повече лидери на днешна Европа в лицето на ЕС, в една или друга степен показват стремеж да се еманципират от влиянието на САЩ и атлантизма.

В днешният ускорен свят, планирането на енергийната политика постоянно изостава от реалностите на кризата, особено очебийно е изоставането на ЕС. Прогнозите на този етап стават все по-трудни и са зависими от ред конюктурни условия, кодирани в некоректни партньорства и временни предимства.

Какво прави ЕС? В док. МЕМО/07/07 от 10 януари 2007 год., Брюксел, се казва, *„Енергийна политика за Европа: Комисията се приближава към разрешаването на енергийните предизвикателства на 21-век. В основата на*

новата политика стои главната цел на Европа по отношение на енергетиката: до 2020 г. ЕС да намали емисиите на парникови газове при своето енергийно потребление.” За съжаление, в този документ, както и в други многобройни документи на евроинституциите прозира наивна декларативност на целите, липса на стратегия и дългосрочен прагматизъм, или как ще постигнем целите, и то заедно. По принцип в ЕС се наблюдава като цяло, нормативна инфлация, по отношение издаване на евродирективи и други актове. А, в сектор „енергийна политика”, няма подготвен дори проектодокумент?

ЕС, вече е значим конгломерат от държави и е наложително да се търсят и утвърждават принципни политики с трансгранична насоченост, особена когато става дума за енергийна политика и екологични проблеми на една общност без значими природни, включително енергийни ресурси. Към днешния момент, ЕС и неговият орган - ЕК не разполагат с действащ, задължаващ Акт за провеждане на обща енергийна политика от държавите членки. Липсва и адекватна организационна структура за реализиране на тази изключително важна, приоритетна политика.

И големи, и малки държави - членки на ЕС, търсят свои пътища за достигане на конюктурни споразумения с енергопроизводителите. И то, в условията на пълзяща световна енергийна криза. Така се поставя началото на ерозията на Общността, преди тя да е завършила своята консолидация.

Или, осезателно очевидна е, тежката бюрократична инертност и слаба подвижност на евроинституциите. Налага се, те да излязат спешно от летаргията на „щраусовата политика” в която са се самопотопили. Не е безопасно, а е и некоректно, европейците да останат само „наблюдатели” на усилията, които полагат САЩ за да балансират своя и европейския интерес в сферата на енергиите.

Евроатлантическият модел, който роди Европейският съюз е рано да се изпраща в историята. Европейската самоличност на Общността, може да бъде утвърдена стратегически, само в планетарен план, още повече че това няма да противоречи на принципите заложен в договорите от Рим и Маастрихт.

Европейският съюз без евроатлантизма е обречен.

7. Предстои предаване на „щифетата” и промяна на стратегиите

Като цяло, досегашните крупни играчи, без изключение контролират правителствата в отделните държави – хармонизирано дистанцирано или грубо и показно. Въпрос на традиции, култура и политически практики в отделните държави.

И все пак, не трябва да се пропуска, че в дневният ред на планетата върви ускорено реструктуриране на финансовия и банков капитал. Глобалният свят има нужда от нови глобални компании, глобални стратегии, а защо не и от нова глобална валута.

Днешните транснационални и национални компании-монополисти, утре ще се окажат „малки”, за да поемат глобалните отговорности и предизвикателства на икономиката, в частност и на енергетиката на утрешния свят.

„Новите играчи”, ще бъдат тези, които най-бързо преодолеят обвързаности със стратегии, политики и технологии на „статуквото”. Вече не става дума за оцеляване и натрупване, а за изграждане на новото бъдеще. **Самотните играчи, нямат бъдеще.** Групиране и консолидиране на

компании и държави, е пътят по който може да се устои на новите предизвикателства.

Строго континентални икономически и бизнессъюзи ще отпаднат в глобалната надпревара и конкуренция. *Бъдеще, имат структури от типа на евроатлантическите, но преמודелирани хармонично, целево и програмирани за следващите поколения.*

II. ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

Вън от така очертаня кръг от световни играчи в енергетиката, се намира останалият свят. Мнозинството държави и Човечеството са основният и потърпевш потребител. Тези държави и техните граждани без да имат нефтени кладенци и газови находища са подчинени на правилата на „нефтения свят”. Битът, цялостната икономика и всичко което е свързано с оцеляване и просперитета на отделния човек и държава са обвързани с диктата на днешният модел енергетика. Това е Светът, вън от кръгът на Играчите. Можем да го наречем условно „Новият Трети Свят”.

Кои са те, какво е общото и различното? Тези държави могат да се групират, приблизително по следния начин:

A. държави-транспортъори

В този раздел, могат да се включат две групи държави:

1. Тези държави, на чиято територия не се добива петрол, но са разрешили пренос на петрол или газ и съществуват реални трасета и инсталации .
2. Тези държави, на чиято територия не се добива петрол, но са предоставили договорно трасета за пренос, но които още не са реализирани и няма пренос на енергия.

B. държави-потребители(огромен брой)

Това е най-голямата и най-зависима част от държавите. Или, държавите които нямат такъв свой енергиен ресурс и нямат шанс да попаднат на пътя на петрола или газта, поради своята отдалеченост и пресметната нерентабилност на преноса.

C. гражданите(човечеството)

Тази група е условна и включва всеки отделен гражданин, член на човешкото общество, независимо към коя от горните групи принадлежи. Но всички те са крайните ползватели на енергия, всички те са особено чувствителни чрез личните си и семейни бюджети на движението на цените на горивата.

Новото планетарно бъдеще, представлява една реалност на взаимно обвързване на интересите на Играчите и Потребителите.

III. ТРЪБОПРОВОДИ И ТРАНСКОНТИНЕНТАЛНИ ПРОЕКТИ

Сериозните световни нефтени и газови находища са съсредоточени в няколко планетарни зони – Близкия и Среден изток, Русия и бившите средноазиатски съветски републики, Северна Африка, Северно море и Мексиканския залив. Това са най-експлоатираните зони, те произвеждат огромната част от световния добив на нефт и газ. Десетилетия наред транспортирането на енергия се осъществяваше, чрез корабитанкери, днес тръбопроводите все повече се налагат като новите магистрали за пренос на енергия. *Естествените посоки на тръбопроводите са към световните консуматори – Европа, САЩ, Китай и Индия и останалият свят в някаква степен.* Тръбопроводите се простират между континенти, по дъното на морето, през

държави които враждуват и даже воюват. Всички човешки същества, техният бит и държави поглъщат все повече енергия, таванът на консумация непрекъснато върви нагоре.

Най-актуални са действащите и в проект нефто и газопроводи, контролирани в голяма степен от Русия и транснационалните компании. Стрелите на тези тръбопроводи са насочени предимно към Европа. Има южни и югоизточни разклонения, които обслужват не само европейските държави и компании, така също и североамерикански фирми и флот. „Син поток”, „Северен поток”, „Южен поток”, НАБУКО, АМБО, Бургас-Александруполис и др. просичащи Източна Европа в посока Запад.

Какво имаме налице? Тръбопроводи, изградени преди десетки години, които действат към момента и са в собственост на отделните държави през които преминават. И всички те - технологично и морално остаряли и несъобразени с индекса „терористично безопасност”. И **нови проекти, които трябва да отговорят на доста въпроси и нови изисквания – търговски, икономически, екологически и във връзка с терористичната и глобална безопасност.**

IV. ЕКСПЕРТИТЕ (КАКВО МИСЛЯТ ТЕ)

Експертното проучване и мнение в днешният свят има все по-голямо и нарастващо значение. Но тук не става дума, за мнение на отделни групи експерти. Обичайно, с експертни мнения, прогнози и стратегии излизат сериозни международни и национални аналитични институции.

Експерти на Организацията на обединените нации (ООН) през последните десетилетия извършиха сериозна по обем работа. Тази дейност имаше насоченост към планетарните проблеми свързани със замърсяването и с глобалното затопляне на климата. Важно постижение в тази връзка е подписването и влизането в сила на Протокола от Киото. *Зад всички изводи на учените прозира Нефтеният свят.*

Можем да илюстрираме проблема с едно проучване, на „Арктик Клаймит Импакт Асесмънт” от 2004 год. **988 000 кв.км. от ледената покривка на региона на Арктика се е разтопила за последните 30 години!** Това представлява близо два пъти територията на Франция.

Един друг аспект, на аналитично-прогностична дейност се извършва и от някои национални агенции в САЩ и други държави, както и подобни разработки на международни агенции. Обект на техните интереси и глобални прогнози е най-общо - политическото поведение на големите играчи, на групи държави, но без да се излиза от реалния свят в който живеем днес и в който може би ще живеем утре. На базата на тези анализи, препоръки и прогнози, могат да се правят изводи и аргументира пазарно и екосъобразно поведение, и по отношение на бъдещето на енергийните проблеми в планетарен план.

V. ПРОБЛЕМИТЕ

В обобщен план, се наблюдават групи проблеми от икономически, технологичен, екологичен и глобален(планетарен) характер. Очертават се неуправляеми (неконтролирани) до известна степен кризи, в няколко посоки:

** пълзяща енергийна криза, криза на американския долар(световната валута), ипотечна криза в САЩ (която е на път да „зарази” и отвъдокеанските икономики), кризи на фондовите борси, локални военни конфликти и нарастваща терористична заплаха, са свързаните акценти на днешният проблемен свят;*

* липса на достатъчни инвестиции и воля за инвестиране в технологии, които трябва да съхранят планетата и човекът, способстват задълбочаването на световната криза;

* глобалното затопляне, като резултат от тоталното замърсяване с всички прилежащи последствия за екологията и бъдещето на планетата;

* задълбочаване процесите на конфронтиране на съвременните представи за цивилизационни стойности и водачество, конфликтът „мюсюлманство-християнство“.

* остър дефицит на подготвени, психически устойчиви лидери, готови да поемат отговорност и налагат воля за общозначими каузи; начело на международни институции и водещи държави се налагат зависими от бизнеса, инертни личности.

VI. КЪДЕ Е ПЪТЯТ, МОДЕЛЪТ? „ПЕТИЯТ СЦЕНАРИЙ“

Настъплението на „Нова“ Азия, включваща - Китай и Индия, ще моделира бъдещия свят през близките двадесет години. Според прогнозите на сериозни аналитици през тези години консумацията на енергия (предимно петрол) ще нарасне с 50%! Новата икономическа роля на Китай, Индия, също така и Бразилия в стремежа им към активно присъствие на пазарите ще доведе до не до там контролирана експлоатация и изчерпване на енергийните ресурси на планетата. Или днешните големи „играчи“ ще трябва да се съобразяват все повече с потенциалните утрешни икономически „динозаври“, които искат или не искат, ще се наложи да поканят в своя „клуб“. Но и едните, и другите, гледат на утрешният Свят, през призмата на досегашният „Нефтен Свят“.

Ясно е едно, консумацията на нефтопродукти и газ ще се увеличава почти неконтролируемо. Световните играчи и производителите ще забият сондите на всички достъпни повърхности на планетата. Накъде върви Земята, кои са целевите приоритети на Човечеството?

Насоки в тази връзка ни дава, фундаменталният труд на Националния разузнавателен съвет (НРС) на САЩ „Светът през 2020“. Този консултативен орган, изграден от преобладаващи кадри на Централното разузнавателно управление (ЦРУ), елитни университетски експерти и *Shell International*, представя трети пореден доклад с прогностичен срок от около 15 години. Авторите са изготвили четири хипотетични „сценария“, които не са точно предвиждания, по-скоро описват възможни светове в които можем да се озовем в зависимост от начина по който въпросните тенденции ще се развият и ще си взаимодействат:

- **Светът според Давос**, илюстрира начина, по който през следващите петнадесет години един мощен икономически растеж, в чиято основа ще стоят Китай и Индия, би могъл да пре моделира глобализацията, като и придаде западен облик и предизвика промени в политическата област.
- **Пакс Америка**, разглежда начина по-който превъзходството на САЩ би могло да надживее промените в световния и политически пейзаж и да допринесе за оформянето на нов и по-разнообразен световен ред.
- **Един нов Халифат**, дава пример за световно движение, охранвано от радикални политически форми, свързани с религиозна идентичност, които ако станат основи на световната система, могат да се окажат предизвикателство за правилата и ценностите на Запада.

- **Цикълът на страха**, показва как тревогите от разпространяването на някои оръжия биха могли да доведат до мащабни превантивни мерки за сигурност срещу евентуални смъртоносни нападения, мерки, заплашващи да поставят основите на един Оруелов свят.”

„Сценариите” са евентуални или комбинирани възможности за нашето земно и човешко бъдеще. В тях прозират интересите на големите играчи в нашия свят. Пред нас, са представени тезите за проблемите на досегашният Свят, развити хипотетично във времето до превръщането на всеки един в условия на конкурентност, на световна доминанта. **При така представените ни сценарии, проличава непоколебимата решителност на световните играчи да стигнат до края в целите си. И при четирите сценария, даже и при комбиниран вариант на реализация за бъдещият свят, това ще е все старият „нефтен” свят.** Само не е известно, кой ще е „победителят” и какви последиците.

ЕНЕРГИЙНИТЕ ИЗТОЧНИЦИ И ТРАСЕТА – ОБЩО НАСЛЕДСТВО И ДОСТОЯНИЕ НА ЧОВЕЧЕСТВОТО

На „сценариите”, липсва погледът от другата страна – за човешкото оцеляване и просперитет, перспективата. Няма го „Петият Сценарий”, т.е. **няма ги критериите за оцеляване при криза**, това че Земята с нейните изчерпващи се природни богатства е приоритет, че тя е - **общо наследство и достойние на Човечеството**. Няма я, Алтернативата за прагматичното, полезно действие.

Темата за ресурсите и прилежащите екологични и климатични промени на Земята и новите енергии, неминуемо ще изтикат от планетарният дневен ред, проблемите свързани с обвързването ни с „Нефтеният свят”. **Земята и Човекът нямат бъдеще в пресъхващото Нефтенно благо.**

МОДЕЛЪТ

Моделът, не е само хипотеза, а преди всичко работна схема и отговорност.

Досегашният опит и практика в прилагане на формулата **„общо наследство и достойние на човечеството”** е създаден на базата на Конвенцията на ООН(КООНМП) по морско право, приета през 1982 год., действаща и в сила от 1994 год. На практика, тази уникална универсална конвенция създаде справедлив **модел за проучване, експлоатация и управление на природните ресурси, намиращи се на морското дъно и недрата на Световния океан.**

Философията на този модел е заложена в далечната 1608 год. от холандският юрист Хуго Ван Гроциус, който в кратка харта обявява „свободата на откритото море”и призовава държавите да притежават само това море, което могат да отбраняват.

След повече от 350 години(седемдесетте години на миналия век), малтиецът д-р Арвид Пардо, пред Генералната Асамблея на ООН, направи своето историческо предложение „за перспективите от разработване на океанското дъно и шелфа, като всеобща и може би последна жизнена перспектива за Човечеството.”

Още след средата на миналия век, учените и експертите виждат застрашително изтънелия суровинен ресурс на континенталната част на планетата Земя. Очертават се два пътя, които могат да се извървят и поотделно, но също и заедно.

Единият път, природата ни дава разнообразни възможности за добиване на ресурси и производство на енергия, чрез преобразуване на вятъра, биомасата, водата и слънцето. Това е пътят, който следва да е приоритетен.

Съвременните технологии и технически средства, дават възможност да се добива енергия от възобновяеми източници, която да е *около 6 пъти повече от необходимото в планетарен мащаб*, например:

Слънце –	3,9 пъти;
Геотермални източници –	1 път;
Вятър -	0,5 пъти;
Биомаси -	0,4 пъти;
Хидродинамична -	0,15 пъти;
Океани -	0,05 пъти.

Другият път, беше избран от Организацията на обединените нации, където обект на задоволяване потребностите - са ресурсите на морското дъно и неговите недра,

И Третата конференция на ООН по морско право, изработи **МОДЕЛЪТ**, който заложи следните принципни постулати:

1. **Международният Район**, включва „повърхността на морското и океанско дъно и неговите недра, отвъд пределите на националната юрисдикция”.
2. **„Ресурси”**, означават всички твърди, течни и газообразни минерални ресурси в Района, разположени на повърхността на морското дъно или под него, включително полиметалните конкреции(над 90% метал).
3. **„Районът и неговите ресурси са общо наследство на човечеството.**
 - Никоя държава не може да претендира за суверенитет или суверенни права или да осъществява такива по отношение на която и да е част от Района или неговите ресурси;
 - Никоя държава и никое физическо или юридическо лице не може да присвоява каквато и да е част от тях.
 - Никакви претенции от подобен род, никакво осъществяване на суверенитет или на суверенни права, никакво подобно присвояване не се признават;
 - Всички права върху ресурсите на Района принадлежат на цялото човечество.
4. **„За благо на човечеството.**
 - Дейността в Района се осъществява за благо на цялото човечество, независимо от географското положение на държавите – били те крайбрежни или без излаз на море.
 - Районът се предоставя за ползване изключително само за мирни цели на всички държави.
 - Дейността в Района по отношение на ресурсните залежи в него, простиращи се извън границите на същия, се извършва, като се държи надлежно сметка за правата и законните интереси на всяка крайбрежна държава, в пределите на чиято юрисдикция се намират тези ресурси.

Този Модел, представлява действащото Международно право. Вградените в него принципи и правила са зъдължителен регулатор за поведението на държавите, физическите и юридическите лица, по отношение на проучване и експлоатация на морското дъно и неговите недра за целия Световен океан, вън от пределите на тяхната изключителна национална юрисдикция.

Този Модел крие и една опасност – да вкара Човечеството в цикъл на нова надпревара за дълъг период от време. Той би бил пагубен за Земята ако не е контролиран – КООНМП дава такива възможности.

Динамизирането на кризите и *видимото пренебрегване на „правилата“ от световните играчи*, налагат активиране и развитие на *Модела*. На планетарния дневен ред, се налага необходимостта, да се изгради модел за *Нов Световен Енергиен Ред (НСЕР)* по отношение на усвояване и опазване на природните ресурси и използване на енергиите.

ЕТАПИ НА С Т Ъ П А Л О В И Д Н И Я М О Д Е Л :

I. ИЗПЪЛНЯВАНЕ НА СЕГАШНИЯ МОДЕЛ И ДОГОВОРЕНОСТИ

Налага се на този етап, да се стъпи на досегашният планетарен Модел за правен режим за проучване и експлоатация на природните ресурси (в т.ч. и на нефт и газ), чрез инструментариума на ООН. Разбира се, с уточняването, че става дума за експлоатация на морското дъно и неговите недра, във от пределите на националната юрисдикция, както е в съответствие с КООНМП. Независимо от кризата, която е обхванала универсалните световни институции, *очевидно е че трябва да се заложи на ООН и правилата които са създадени, за да не се допускат хаотични междудържавни конфликти*. Проблемите и съперничеството, трябва да се решават, чрез преговори и постигане на договорености, на базата на действащото международно право. И непрекъснато да се отчитат реалностите – състоянието на околната среда и нейното бъдеще.

II. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА НОВИТЕ ЦЕЛИ

1. Преутвърждаване на ООН, като универсална международна организация, единствено способна да реализира прагматичния модел за Нов Световен Енергиен Ред.;
2. Активиране и ангажиране на Световните играчи в изграждането и контрола на НСЕР. Не може да има дивиденди от Общото наследство, без участие;
3. Изграждане на световна хармонизирана енергийна мрежа за добив, производство и пренос на чисти енергии;
4. Обособяване на Стратегически планетарен фонд на ресурсите и новите енергии при ООН, който на базата на дългосрочното планиране да предоставя, концесии (лицензии) за експлоатация;
5. Обявяване, чрез ООН на стратегическите ресурси на планетата за „общо достояние и наследство на човечеството”, което се проучва, експлоатира и контролира при специален международен режим;
6. Ускорено и приоритетно пренастройване на енергетиката към чисти природни и космически източници и постепенно изграждане на принципно нова „Слънчева енергетика”, на практика базирана на неизчерпаеми източници;
7. Изграждане на система от Международни правила за хармонизиране на националните правни системи при реализирането на Новия Световен Енергиен Ред.

III. ПРИНЦИПИ НА ФИНАНСОВОТО ПЛАНИРАНЕ, ПРИОРИТЕТИ НА ИНТЕРЕСИТЕ И КОМПЕСАТОРНИ МЕХАНИЗМИ

- Идеята за Нов Световен Енергиен Ред, няма задача да фалира световни и национални корпорации и отделни държави, ангажирани с днешният начин на проучване, експлоатация и производство на енергия.
- Поемането на реализацията и контрола на НСЕР от страна на ООН, ще спести огромен финансов ресурс, необходим за създаване на нова специализирана институция, както и ще ползва досегашният опит и нормативен инструментариум на Организацията.
- Финансовият ресурс на енергийните корпорации, както бюджетите на отделните държави и Световната организация (ООН), следва да бъдат планирани и пренасочени към безвредни технологии и едновременно да се изработи специален компенсаторен план за инвеститорите.
- На практика, петролните играчи ще следва да инвестират значителна част от финансовия си ресурс в технологии „нови енергии”. Срещу това, те трябва да получат дългосрочни данъчни и други облекчения, но при поемане на дългосрочни договорни ангажименти и след закупуване на концесионни(лицензионни) права.
- Да се изработи сравнителен финансов и технологичен анализ, обвързан и с бюджетен израз за двата пътя за усвояване ресурсите – чистите енергии и морското дъно.
- Да се изработи схема и предвиди отделен компенсаторен план-бюджет за развитие на държави със слаби икономики, както и за тези, които се бедни на природни ресурси.

IV. ОФИЦИАЛНИ ИНИЦИАТИВИ НА ООН

Секретариатът на Световната организация, да инициира в ускорен план прагматични действия, подготви и представи пакетни инициативи пред Генералната Асамблея и правителствата на държавите-членки, в следните направления:

1. ИЗВЪНРЕДНА СЕСИЯ на ОС на ООН по проблемите свързани с глобалното затопляне, климата, ресурсите и световната енергетика(новите енергии);
2. Приемане на МОРАТОРИУМ за добив и експлоатация на нефт и газ, както и други минерали от дъното на Арктика.(Решение, Резолюция на ОС и СС на ООН);
3. Приемане на СПЕЦИАЛЕН СТАТУТ НА АРКТИКА(близък до този на Антарктида);
4. Насрочване на КОНФЕРЕНЦИЯ НА ООН ПО ПРОБЛЕМИТЕ ОТ ЗАМЪРСЯВАНЕТО И НЕОБХОДИМОСТТА ОТ ИЗГРАЖДАНЕ НА НОВ СВЕТОВЕН ЕНЕРГИЕН РЕД (НСЕР), която да завърши с приемане на УНИВЕРСАЛНА КОНВЕНЦИЯ на ООН в тази връзка;
5. Създаване на ФОНД при ООН за ресурсите и нови технологии в енергетиката;
6. Изграждане на постоянен орган при ООН – Комитет за изграждане и управление на НОВИЯ СВЕТОВЕН ЕНЕРГИЕН РЕД;
7. Изграждане на Национални координиращи комитети за дейността по НСЕР за отделните държави.

Настоящото авторско предложение за Модел на НСЕР, е само една прагматична крачка, към решаването на глобалните и нетърпящи отлагане, проблеми на Планетата. Проблеми, които са създадени от Човекът. Темата е дискуссионна, но „часовникът на времето” е пуснат. Наложително е, да се направят и следващите координирани крачки на единомишленици в посока на действието. Всички ние, трябва да наложим волята си, в името на живото бъдеще на Земята.

*
* *